पृच्छकस्य वचः श्रुत्वा घण्टाकारेण लक्षयेत् ॥
ध्वामे वा दक्षिणे वापि पञ्चतत्त्वस्थितः शिवे ।
ऊर्द्ध्वेऽग्निरध आपश्च तिर्य्यक्मंस्थः प्रभञ्जनः ॥
मध्ये तु पृथिवी ज्ञेया लाभः सर्व्वत्र सर्व्वदा ।
ऊर्द्ध्वं मृत्युरधः शान्तिस्तिर्य्यक् चोच्चाटयेत्
सधीः ।
मध्ये स्तम्भं विजानीयान्मोक्षः सर्व्वत्र सर्व्वगे ॥"
इति गारुड़े पवनविजयादि: ६७ अध्यायः ॥*॥
अन्यच्च ।
श्रीपार्व्वत्युवाच ।
"देवदेव महादेव तत्त्वज्ञ परमेश्वर ।
कथयस्व प्रभो ज्ञानं कृपां कृत्वा ममोपरि ॥
कथं ब्रह्माण्डमुत्पन्नं कथं वा परिवर्त्तते ।
कथं विलीयते देव वद ब्रह्माण्डनिर्णयम् ॥
श्रीमहादेव उवाच ।
तत्त्वाद्ब्रह्माण्डमुत्पन्नं तत्त्वेन परिवर्त्तते ।
तत्त्वेन लीयते देवि तत्त्वाद्ब्रह्माण्डनिर्णयः ॥
देव्युवाच ।
तत्त्वमेव परं मूलं निश्चितं तत्त्ववेदिभिः ।
तत्त्वस्वरूपं किं देव तत्त्वमेव प्रकाशय ॥
ईश्वर उवाच ।
निरञ्जनो निराकार एकदेवो महेश्वरः ।
तस्मादाकाशमुत्पन्नं आकाशाद्वायुसम्भवः ॥
वायोस्तेजस्ततश्चापस्ततः पृथ्वीसमुद्भवः ।
एतानि पञ्चतत्त्वानि विख्यातानि च पञ्चधा ॥
तेभ्यो ब्रह्माण्डमुत्पन्नं तैरेव परिवर्त्तते ।
विलीयते च तत्रैव तत्रैव रमते पुनः ॥ * ॥
पञ्चतत्त्वमये देहे पञ्चतत्त्वानि सुन्दरि ।
सूक्ष्मरूपेण वर्त्तन्ते ज्ञायते तत्त्वयोगिभिः ॥
अत एव प्रवक्ष्यामि शरीरस्थं स्वरोदयम् ।
हंसचारस्वरूपेण भवेद् ज्ञानं त्रिकालगम् ॥
गुह्याद्गुह्यतरं सारमुपकारप्रकाशकम् ।
इदं स्वरोदयं ज्ञानं ज्ञानिनां मस्तके मणिः ॥
सूक्ष्मात् सूक्ष्मतरं ज्ञानं सुबोधं सत्यप्रत्ययम् ।
आश्चर्य्यं नास्तिके लोके आधारस्त्वास्तिके जने ॥
शान्ते शुद्धे सदाचारे गुरुभक्तैकमानसे ।
दृढ़चित्ते कृतज्ञे च देयश्चैव स्वरोदयम् ॥
शठे च दुर्ज्जने शूद्रे अशान्ते गुरुलोपके ।
हीनसत्त्वे दुराचारे स्वरज्ञानं न दीयते ॥ * ॥
शृणु त्वं कथितं देवि देहस्य ज्ञानमुत्तमम् ।
येन विज्ञानमात्रेण सर्व्वज्ञत्वं प्रजायते ॥
स्वरे वेदाश्च शास्त्राणि स्वरे गान्धर्व्वमुत्तमम् ।
स्वरे सर्व्वञ्च त्रैलोक्यं स्वरे आत्मस्वरूपकः ॥
स्वरहीनोऽथ दैवज्ञो नाथहीनं यथा गृहम् ।
शास्त्रहीनो यथा वक्ता शिरोहीनश्च यद्वपुः ॥
नाड़ीभेदं यथा प्राणं तत्त्वभेदं तथैव च ।
सुषुम्नाभिन्नभेदञ्च यो जानाति स सुक्षिणः ॥
साकारे वा निराकारे शुभवायुबले कृते ।
कथयन्ति शुभं केचित् स्वरज्ञानं वरानने ॥
ब्रह्माण्डखण्डपिण्डाद्यं स्वरेणैव हि निश्चितम् ।
सृष्टिसंहारकर्त्ता च स्वरः साक्षान्महेश्वरः ॥
स्वरज्ञानात् परं मित्र स्वरज्ञानात् परं धनम् ।
स्वरज्ञानात् परं गुह्यं न वा दृष्टं न वा श्रुतम् ॥
शत्रुं हन्यात् स्वरबलैस्तथा मित्रसमागमः ।
लक्ष्मीप्राप्तिः स्वरबलैः कीर्त्तिः स्वरबलैस्तथा ॥
कन्याप्राप्तिः स्वरबलैः स्वरबलै राजदर्शनम् ।
स्वरबलैर्देवतासिद्धिः स्वरबलैः क्षितिपो वशः ॥
स्वरबलैर्गम्यते देशे भोज्यं स्वरबलैस्तथा ।
लघु दीर्घं स्वरबलैर्मलञ्चैव निवारयेत् ॥
सर्व्वं शास्त्रपुराणादिस्मृतिवेदाङ्गपूर्व्वकम् ।
स्वरज्ञानात् परं मित्रं नास्ति किञ्चिद्वरानने ॥
नामरूपादिकाः सर्व्वे मिथ्या सर्व्वे कविभ्रमाः ।
अज्ञानमोहिता मूढ़ा यावत्तत्त्वं न विद्यते ॥
इदं स्वरोदयं शास्त्रं सर्व्वशास्त्रोत्तमोत्तमम् ।
आत्मघटप्रकाशार्थं प्रदीपकलिकोपमम् ॥
यस्मै कस्मै परस्मै वा न प्रोक्तं प्रश्नहेतवे ।
तस्मादेतत् स्वयं ज्ञेयमात्मनैवात्मनात्मनि ॥
न तिथिर्न च नक्षत्रं न वारग्रहदेवताः ।
न विष्टिर्न व्यतीपातो विरुद्धाद्यास्तथैव च ॥
कुयोगा नैव देवेशि प्रभवन्ति कदाचन ।
प्राप्ते स्वरबले सिद्धिं सर्व्वमेव फलं शुभम् ॥ * ॥
देहमध्ये स्थिता नाड्यो बहुरूपाः सविस्तराः ।
ज्ञातव्याश्च बुधैर्नित्यं स्वदेहे ज्ञानहेतवे ॥
नाभिस्थानककन्दाङ्कमङ्कुरादेव निर्म्मिताः ।
द्विसप्ततिसहस्राणि देहमध्ये व्यवस्थिताः ।
नाड़ीरूपा कुण्डली शक्तिर्भुजङ्गाकारशायिनी ।
ततो दशोर्द्ध्वगा नाड्यो दशैवाधः प्रतिष्ठिताः ॥
देहे तिर्य्यग्गता नाड्यश्चतुर्विंशतिसंख्यया ।
प्रधाना दश नाड्यस्तु दश वायुप्रवाहकाः ॥
तिर्य्यगूर्द्ध्वमधस्ताद्वा वायुर्देहे समन्वितः ।
चक्रवत्तु स्थिता देहे सर्व्वाः प्राणसमाश्रिताः ॥
तासां मध्ये दश श्रेष्ठा दशानां तिस्र उत्तमाः ।
इड़ा च पिङ्गला चैव सुषुम्ना च तृतीयिका ॥
गान्धारी हस्तिजिह्वा च पूषा चैव यशस्विनी ।
अलम्बुषा कुहूश्चैव शङ्खिनी दशमी तथा ॥
इड़ा वामे स्थिता भागे दक्षिणे पिङ्गला तथा ।
सुषुम्ना मध्यदेशे तु गान्धारी वामचक्षुषि ॥
दक्षिणे हस्तिजिह्वा च पूषा कर्णे च दक्षिणे ।
यशस्विनी वामकर्णे आनने चाप्यलम्बुषा ॥
कुहूश्च लिङ्गदेशे तु मूलस्थाने च शङ्खिनी ।
एवं द्वारं समाश्रित्य तिष्ठन्ति दशनाड़िकाः ॥
इड़ा पिङ्गला सुषुम्ना च प्राणमार्गे समा-
श्रिताः ।
एता हि दश नाड्यस्तु देहमध्ये व्यवस्थिताः ।
नामानि नाड़िकानाञ्च वातानां प्रवदाम्यहम् ।
प्राणोऽपानः समानश्चोदानो व्यानस्तथैव च ॥
नागः कूर्म्मश्च कृकरो देवदत्तो धनञ्जयः ।
हृदि प्राणो वहेन्नित्यमपानो गुदमण्डले ॥
समानो नाभिदेशे तु उदानः कण्ठमध्यगः ।
व्यानो व्यापी शरीरेषु प्रधानाः पञ्च वायवः ॥
प्राणाद्याः पञ्च विख्याता नागाद्याः पञ्च
वायवः ।
तेषामपि च पञ्चानां स्थानानि च वदाम्यहम् ॥
उद्गारे नाग आख्यातः कूर्म्म उन्मीलने स्मृतः ।
कृकरः क्षुत्कृतो ज्ञेयो देवदत्तो विजृम्भणे ।
न जहाति मृते क्वापि सर्व्वव्यापी धनञ्जयः ।
एते नाड़ीषु सर्व्वासु भ्रमन्ते जीवरूपिणः ॥
प्रकटप्राणसञ्चारं लक्षयेत् देहमध्यतः ।
इड़ापिङ्गलासुषुम्नाभिर्नाड़ीभिस्तिसृभिर्बुधः ॥
इड़ा वामे च विज्ञेया पिङ्गला दक्षिणे स्मृता ।
इड़ानाड़ीस्थिता वामा ततो व्यस्ता च
पिङ्गला ॥
इड़ायां संस्थितश्चन्द्रः पिङ्गलायाञ्च भास्करः ।
सुषुम्ना शम्भुरूपेण शम्भुर्हंसस्वरूपकः ॥
हंकारो निर्गमे प्रोक्तः सकारस्तु प्रवेशने ।
हंकारः शिवरूपेण सकारः शक्तिरुच्यते ॥
शक्तिरूपः स्थितश्चन्द्रो वामनाड़ीप्रवाहकः ।
दक्षनाड़ीप्रवाहश्च शम्भुरूपो दिवाकरः ॥
श्वासे सकारसंस्थे तु यद्दानं दीयते बुधैः ।
तद्दानं जीवलोकेऽस्मिन् कोटिकोटिगुणं भवेत् ॥
अनेन लक्षयेद् योगी चैकचित्तः समाहितः ।
सर्व्वमेव विजानीयान्मार्गं तच्चन्द्रसूर्य्ययोः ॥
ध्यायेत्तत्त्वं स्थिरे जीवे अस्थिरे न कदाचन ।
इष्टसिद्धिर्भवेत्तस्य महालाभो जयस्तथा ॥
चन्द्रसूर्य्यौ यदाभ्यासी ये कुर्व्वन्ति सदा नराः ।
अतीतानागतज्ञानं तेषां हस्तगतं सदा ॥
वामे चामृतरूपस्था जगदाप्यायिनी परा ।
दक्षिणा चरमे भागे जगदुत्पादयेत् सदा ॥
मध्यमा भवति क्रूरा दुष्टा सर्व्वेषु कर्म्मसु ।
सर्व्वत्र शुभकार्य्येषु वामा भवति पुष्टिदा ॥
निर्गमे च शुभा वामा प्रवेशे दक्षिणा शुभा ।
शुभकार्य्ये शुभा वामा दक्षिणा क्रूरकर्म्मसु ।
चन्द्रः समस्तु विज्ञेयो रविस्तु विषमः सदा ।
चन्द्रः स्त्री पुरुषः सूर्य्यश्चन्द्रो गौरो रविः
सितः ॥
इड़ा पिङ्गला सुषुम्ना च तिस्रो नाड्यः प्रकी-
र्त्तिताः ।
इड़ायाश्च प्रवाहेण सौम्यकर्म्माणि कारयेत् ॥
पिङ्गलायाः प्रवाहेण रौद्रकर्म्माणि कारयेत् ।
सुषुम्नाया प्रवाहेण सिद्धिमुक्तिफलानि च ॥*॥
आदौ चन्द्रः सिते पक्षे भास्करस्तु सितेतरे ।
प्रतिपत्तो दिनान्याहुः त्रीणि त्रीणि क्रमोदये ॥
मार्द्धद्विघटिका ज्ञेया शुक्ले कृष्णे शशी रविः ।
वहत्येकदिनेनैव यथाषष्टिघटीक्रमात् ॥
वहेत्तावद्घटीमध्ये पञ्चतत्त्वानि निर्द्दिशेत् ।
प्रतिपत्तो दिनान्याहुर्विपरीते विपर्य्ययः ॥
शुक्लपक्षे वहेद्वामा कृष्णपक्षे च दक्षिणा ।
जानीयात् प्रतिपत्पूर्व्वं योगी तद्गतमानसः ॥
उदयश्चन्द्रमार्गेण सूर्य्येणास्तं गतो यदि ।
ददाति गुणसंघातं विपरीते विपर्य्ययम् ॥
शशाङ्कं वारयेद्रात्रौ दिवा कार्य्यो दिवाकरः ।
इत्यभ्यासरतो योगी स योगी नात्र संशयः ॥
सूर्य्येण बध्यते सूर्य्यश्चन्द्रश्चन्द्रेण बध्यते ।
यो जानाति क्रियामेतां त्रैलोक्यं वशयेत्
क्षणात् ॥*॥
गुरुशुक्रबुधेन्दूनां वासरे वामनाड़िका ।